

Конфликт на представи и очаквания в приемната грижа

Ирина Тодорова*

През последните няколко години медиите очертаха образа на приемната грижа като високохуманен акт на грижа към дете, останало без родители. Билбордове по автобусните спирки и кратки клипове по телевизията провокираха чувствителността на хората, като показаха потребността на тези деца от грижи с впитите им в каменни фигури на възрастен човек ръчички. Рекламата провокира чувствата на много семейства, насърчи ги да приемат ролята на приемен родител и спря до тук. Създаде нагласата, че децата в Домовете се нуждаят единствено от присъствието на човек до себе си, пък било той и каменна фигура, тя отстъпи място на създаденото от нея желание на хората да поемат грижите за едно такова. Създаде впечатлението, че присъствието е единствено и достатъчно изискване за тази социална роля, тя се оказва повърхност по която се „подхлъзнаха” и „нараниха” много семейства.

Медиите показаха на зрителя майка на 7 деца в крайния квартал на еди кой си град в България, живееща в малка пристройка подобна на къща. Попитаха я защо ражда толкова деца след като не може да се грижи за тях и след отговор „не знам” я заклеиха като незаслужаваща да бъде майка на децата си. Посъветвах я да се откаже завинаги от тях и да им даде шанс да бъдат осиновени.

Медиите заклеиха и майката, оставила детето си в найлонов чувал на стадиона или в контейнера за смет, заклеиха дори онази, която остави детето си в Дом след като не намери начин да преодолее проблемите си и да бъде майка като всички останали. Те не подминаха и родители страдащи от умствена изостаналост, оцениха поведението на спорещите за родителските права развеждащи се двойки, не пощадиха и самотни родители посегнали към алкохола.

* Авторката е д-р по социология, гл.асистент в Технически университет – Варна (катедра „Социални и правни науки”, секция „Психология”) и работи като психолог в *Център за приемни родители* към сдружение „Съучастие”.

Медиите ни убедиха да се съгласим с тях и ние се съгласихме, но пропуснаха да обърнат внимание на един изключително важен факт. Всичко онова, което те, а и ние зрителите осъждаме, противоречи на гледната точка на изоставеното дете. То не се интересува като нас дали майка му е болна, дали злоупотребява с алкохол, нито пък дали е проститутка. Детето разпознава своята майка сред няколко други жени, които ние със сигурност бихме одобрили, с които непременно бихме сравнили неговата и непременно бихме предпочели пред неговата. А ако позицията ни даваше власт, то със сигурност бихме направили така, че някоя от тези „майки“ да застане на мястото на неговата.

За съжаление обаче никога не се заговори за това, че нашата уж ангажираност със съдбата на детето, ни поставя в позицията да оценяваме сложни отношения между майки и деца, да измисляме критерии за лоши и добри майки и да определяме от името на детето без изобщо да го попитаме, коя жена би била най-подходящата за него майка. Разбира се, застанали зад дипломите за висше образование в областта на едн какво си, ние сме си въобразили, че можем да оценим мнението на детето като негодно, защото лишено от знание и опит то е в абсолютна невъзможност да реши за себе си.

Детето не е съгласно с подобни наши размишления. И никъде медиите не казаха, че впилото в каменната фигура ръце дете ще разбере, че нейният одушевен заместник не е неговият родител, че то ще диференцира приемният родител, ще търси своя родител, ще бъде гневно и дори ще посегне, вярвайки, че приемният родител е този, който го дели от биологичния. Никъде не се каза, че ако ние и медиите сме съгласни, че една проститутка не бива да бъде майка, то детето няма да се съгласи с нас. То ще ни погледне критично, ще ни осъди, дори само ако намекнем, че не харесваме майка му. Детето ще критикува, ще се сърди, ще ни кара да си поставяме въпроса защо то не е съгласно с нас? Нима не вижда очевидната истина, че майка му е проститутка?

Тези деца категорично завяват, че ние имаме сбъркана система за оценка, която не само смятаме за вярна, но която ни дава основание да вземаме решение и завинаги да прекъсваме връзки между майки и деца.

Предварително създадените представи срещат критичният поглед на детето. Много скоро то казва на социалния работник: „Искам да ме преместите от тук. Не искам да живея с тези хора”, защото вече подсказват, че неговата майка е лоша. И тогава приемните родители с абсолютно неразбиране си задават въпроса: Защо след като казваме, че детето би ни приело дори ако бяхме каменни фигури сега предпочита Дома пред нас?

Медиите разказаха за ужаса на Домовете, убеждаваха ни колко е важно децата да излязат бързо от там, но пропуснаха да кажат, че този ужас е изменил тяхната същност до толкова, че никаква позната ни до момента схема за интерпретация на детското поведение не е в състояние да обясни поведението на детето от Дома. Фиксирани своя поглед върху потребностите на децата, медиите така и не казаха на хората, че онова лошото и страшно, за което говорят в Дома, посяга с тежка ръка на децата и нанася рани, които дълго ще бъдат лекувани.

Настроени да „присъстват” в живота на едно дете, да му осигурят Дом, различен от институцията, семействата завяват желание да влязат в тази нова и популярна у нас социална роля. Много скоро обаче техните представи усещат натиска на иначе по друг начин разгръщащата се пред тях действителност. Очакванията към децата и грижите, от които се нуждаят се оказват нереалистични, а готовността да се справят с предизвикателството поставят под съмнение възможностите им. Романтичният образ, който медиите са създали за приемната грижа, се оказва красив портрет на една много сложна, изпълнена с много проблеми социална действителност.

Предварително изградените представи и формиралите се в резултат очаквания се оказват в конфликт с представите и очакванията на децата за приемна грижа. Разбиранията за приемане и грижа пренебрегват необходимостта от справяне с тежък и непосилен за децата проблем, какъвто е факта, че родителите им не могат да полагат грижи за тях. Създадената и разпространяваща се у нас негативна нагласа към изоставилия ги родител, подсказала кой знае защо, че те безкритично ще приемат който и да е друг възрастен, преживява сблъсък с болката на децата и потребността не само да

бъдат подкрепени, но и да получат шанс да възстановят значими за тях отношения.

Недостатъчно познати все още у нас, подобни детски преживявания остават на заден план в разбирането на приемната грижа и все още не участват в изграждането на образа на приемния родител. Като неизменна част от него обаче, те разкриват себе си в етап, когато много семейства вече реализират себе си като приемни родители според представите, които медиите и социалните са създали за тази социална роля. Те преживяват сблъсък с детските очаквания и скоро биват отхвърлени от децата, без да разбират защо образът за приемен родител на детето се разминава с този, който те имат.

Публикувано в:

Сборник доклади на Великотърновски университет "Св. св. Кирил и Методий", 2010.